

CITOSLOVKA

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak podľa štandardných schém k názňaku (N) ako pridávaný prvok (PP) pridáme citoslovce (musí byť v normatívnej jazykovej príručke).

Príklady:

Sník – chasník; decko, taje – hudec kohúta je; tvár, veko, číky – tvarohové koláčiky; ytrium, riasy – šťuky tri umoria syna; doma Ľu/do maľuje (pílená); doba, ráz, v USA mura – hrdo baba hrá znovu samuraja – hřba hnoja (s jadrom).

ČASOVAČKA

Tvaroslovná hádanka. Výsledok (V) a N musí byť aspoň jedno sloveso samostatne (v ľubovoľnom tvare) alebo ako súčasť rozvitého výrazu. Výsledok časovačky dostaneme, ak každý slovesný tvar N nahradíme iným slovesným tvarom.

Pri premene názňaku na výsledok možno použiť akýkoľvek slovesný tvar, ale pri splnení týchto podmienok:

výsledok musí byť gramaticky korektný a všetky väzby správne,
nemožno zamieňať dokonavé slovesá nedokonavými a naopak,
nemožno nahrádzať zvrátne slovesá nezvrátanými a naopak,
k slovesnému tvaru možno pridať náležité osobné zámeno,
hádanku možno píliť, ak časované sloveso zostane pílením nedotknuté.

Prípustné sú slovesné tvary každej osoby a čísla, ako aj prechodník, prídastie (činné aj trpné), tvary podmieňovacieho spôsobu a neurčitok. Pri časovaní rozvitého výrazu v N treba dodržať príslušnú gramatickú väzbu medzi slovami. K slovesnému tvaru sa môže pridať aj náležité osobné zámeno.

Príklady:

Žiť – žila; doručovať – Doru čujem; stráviť – bystrá víla; byť, byť, sadiť, som – smeje sa diabol; poliate pole je; dávať – Ondava; máme do/ma lido (pílená); jedol lo/j Elo (pílená), voňali si/voňa Lasi (pílená).

ČASOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok časovky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme príslovkové určenie času (napr. ráno, práve, vlni), zvyčajnú skratku s časovým určením (napr. t. r., A. D.) alebo slovné spojenie s časovým určením (napr. na MDŽ, po Jáne). Možno použiť aj ucelené a logické slovné spojenia s dvoj- aj viacnásobným časovým určením (napr. vlni v apríli). Je to výnimka zo zákazu reťazenia PP.

Príklady:

Éra – úžera; rímsa – na budú cerím sa; siesta, rým – oja nesie starý muž; Čína, hody – Dora načína doma jahody; Inda pachola – nám džin dáva pri lipách Oľa; sám doma jasám.

ČASTICOVKA

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak k jednotlivým N podľa štandardných schém pridáme časticu (napr. ba, veru, reku, vari, azda, teda). Častica musí byť doložená (uvedená v normatívnej jazykovej príručke).

Príklady:

Pisa – jed nakopí sa; stá, póly – staré kupoly; spinet, ja – spí neter gója; bremä, sob – babre mäso baba.

ČÍSLOVKA

Permutačná hádanka, v ktorej N a výsledok spravidla nie sú rozlíšené, resp. za N možno pokladať východiskové slovo obsahujúce všetky písmená námetu. K jednotlivým písmenám použitých slov sa priradujú arabské číslice (1 – 9, príp. aj 0, ak sa pri permutácii použije 10 písmen). Vyčíslenie môže byť pod opisom príslušných slov alebo ich môže nahrádzať. Výsledok číslovky dostaneme, ak číslice správne nahradíme písmenami. Každé písmeno sa musí v číslovke vyskytnúť najmenej dva razy. Písmená odlišujúce sa iba dĺžkou (napr. a – á) možno vyjadriť jednou číslicou, alebo ich možno pokladať za rozličné. V takom prípade sa k nim priradujú odlišné číslice. Písmená ch, dz, dž možno vyčísliť ako jedno alebo ako dve písmená.

Variantom hádanky je ČÍSLOVKA SLABIKOVÁ. V nej sa číslice priradujú k slabikám použitých slov.

Príklady:

Tvorí tréner v sieti otvor (63781 684248 3 51461 76378); snorí isto v nore vietor (52781 1564 3 2784 314678); Stone stretne v Terste neter (56724 5684624 3 648564 24648) – investor 12345678); kalamita (1234) – Tamila lákala mimika kata (432 212 331 14) (slabiková).

DELENKA

Permutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme tak, že ho poskladáme zo slabík N, pričom v N musia byť všetky slabiky navzájom odlišné a každá slabika N sa vo výsledku musí vyskytnúť najmenej dvakrát.

Príklady:

Kabela – Labe láka Beka; kalamita – tatami láka Kamila.

DĹŽŇOVKA

Mutačná hádanka. Výsledok dĺžňovky dostaneme, ak v N zmeníme dĺžne (pridanie, ubratie). Pri ZdT treba túto HO urobiť v každom N aspoň raz.

Príklady:

Latka – látka; piškóty – piš kóty; jantár, Arad – Ján tára rád; sto párov, naje – stopa rovná je; rub a líce – drevári rúbali cédre vari; Katka ča/ká tkáča (pílená).

FARBIENOK

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme prídavné meno alebo prirodzené spojenie slov vyjadrujúce zafarbenie (napr. modrý, belasý, domodra, ako sneh), príp. iné obdobné charakteristiky farebnosti (napr. tmavý, svetlý, dúhový). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba.

Príklady:

Pisa – pes trápi sa; linky – naše dolinky; struma – Oli vo voze len astru má; Minsk, vína – mín skrýša vyše Devína; kade, laná – kadet má večer na voze len kastelána; prehry aktéra – prehryzla ti steak Tera.

HLÁSKOVKA

Permutačná hádanka. Z N, v ktorom sa (na rozdiel od číslovky) neopakuje nijaké písmeno, vytvoríme výsledok, v ktorom musí byť každé písmeno N obsiahnuté najmenej dva razy. Počet opakovaní písmen môže byť rozličný. Písmená odlišujúce sa dĺžkou (napr. a – á) možno pokladať za rozličné. V takom prípade sa vo výsledku musí každé z nich vyskytnúť tiež dvakrát. V hláskovkách s dĺžkou viac ako 20 písmen sa pri názve hádanky ako pomocná informácia spravidla uvádza počet písmen výsledku (napr. V = 22). V hláskovkách nie je prípustné spĺvanie C + H na CH (obdobne D + Ž, D + Z) a naopak.

Príklady:

Magister – Maigret má grátis séra; črienka – nekrič na rečníka; verzia – v revíri zareve zviera; letisko – tlie lístie liesok i osík; prstoklad – kostra osla skoro spadla do potoka; penzista – teta iste neziape na panie z Assisi.

CHYBOVKA

Kombinovaná hádanka s mutáciou a permutáciou. N je vždy viacslovný (najmenej 3-slovný) a tvorí ho veta alebo ucelené slovné spojenie. Výsledok dostaneme, ak v každom slove N urobíme jednu HO, a to zámenou, vsunutím, vypustením, prisunutím, odsunutím písmena alebo výmenou dvoch susediacich písmen, pričom sa vo výsledku musia uplatniť aspoň dve odlišné HO. Z každého slova N vzniká vo výsledku jedno slovo. Jednopísmenové predložky sú súčasťou slova, dvoj- a trojpísmenové môžu byť alebo súčasťou slova, alebo sa môžu pokladať za samostatné slovo. Viacpísmenové predložky sa pokladajú za samostatné slová N a podliehajú HO.

Príklady:

Chata nemá chyby – chytá Ema ryby; krásne sako starká predá – kradne ako straka predák; tuto Škoda Fabia letí – auto Škóta farbía deti; deva nám platí drevá na plti; mašera kdesi v Andách za šera desí vandal; naša mať pekná našla mak Penka.

KONÍČEK

Obrazcová skladacia hádanka. Slabiky v obrazci sa spájajú skokmi koňa (jazdca) v šachu tak, že vznikne uzavretá súmerná sieťka. Súmernosť môže byť podľa ktorejkoľvek osi súmernosti. Políčko s poslednou slabikou textu musí jedným skokom nadväzovať na políčko s prvou slabikou textu. Zo slabík textu musí byť v obrazci vyznačené heslo súvisiace s textom. Slová na slabiky sa musia deliť v súlade s Pravidlami slovenského pravopisu. Predložky sa píše vedno s prvou slabikou nasledujúceho slova do jedného políčka. Textom konička býva najčastejšie báseň alebo časť básne (text musí byť veršovaný).

KRÁĽOVSKÁ PRECHÁDZKA

Obrazcová skladacia hádanka. Písmená v obrazci sa spájajú ťahmi kráľa v šachu tak, aby vznikla uzavretá súmerná sieťka. Súmernosť môže byť podľa ktorejkoľvek osi súmernosti. Políčko s posledným písmenom textu musí jedným krokom

nadväzovať na políčko s prvým písmenom textu. Z písmen musí byť v obrazci vyznačené heslo súvisiace s textom. Zložky ch, dz, dž sa uvádzajú vždy ako jedno písmeno. Používať sa môžu aj pomlčky, výkričníky a otázniky (každý znak v samostatnom políčku). Textom v kráľovskej prechádzke býva zvyčajne kratšia báseň alebo jej časť, epigram, porekadlo či aforizmus.

LATOVKA

Je obrazcová hádanka. Princíp riešenia latovky je v premiestnení a správnom zoradení rovnako dlhých zvislých stĺpcov (lát). Text sa číta po riadkoch zľava doprava. Koniec riadka nemusí korešpondovať s koncom slova. V latovke treba v obrazci vyznačiť heslo súvisiace s textom (táto požiadavka neplatí, ak je latovka súčasťou inej úlohy, napr. krížovky).

LAVÍNOVKA

Kombinovaná hádanka s mutáciou a permutáciou (s pridaním písmena a súčasne so zmenou poradia písmen – musia sa uplatniť súčasne obidve HO). K prvému N tejto hádanky (ktorý musí byť v textovom podaní najmenej 3-písmenový) pridáme písmeno a zároveň poradie písmen zmeníme (prešmykneme). Tak dostaneme nový výraz (medziprodukt) a ten sa stáva N pre ďalšiu identickú HO. Postup opakujeme ešte najmenej raz, takže posledný takto získaný jednoslovný alebo rozvitý výraz (môže zahŕňať aj predchádzajúce medziprodukty) tvorí výsledok lavínovky.

Príklady:

Bar – orba – obrat – robota – dobrota; Amerikán – minerálka – karmelitán; iste stlie lístie; na kare narieka Marienka; vyniká krásou vysoká murínka – minula krysa kov; Káthmandu, dukát má Hun, дума hutníka – hra nudí matku; pi, Vilo – v Ipli lo/vil pilot (pílená).

Príklad chybné tvorby: sen – seno dones (po prvom N sa v druhom N uplatnila iba mutácia pridaním písmena o, ale chyba súčasná permutácia – zmena poradia písmen).

MÄKČENKA

Mutačná hádanka. Výsledok mäčkenky dostaneme, ak v N zameníme najmenej jeden ypsilon na mäkké i (alebo naopak) a zároveň pridáme či uberieme aspoň jeden mäččeň. Pri ZdT a SkT sa aspoň jedna takáto zmena musí urobiť v každom čiastkovom N, pričom sa v celom námete musia urobiť obidva typy zmien. Manipulácia s písmenom „v“ ako s mäččeňom (ani naopak) nie je povolená.

Príklady:

Lyska – líška; misky – myšky; cínne, lysky – činy Elišky; mišmaš inak – myš má synak; syry, slzy – šíriš lži.

MÄKČEŇOVKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak zmeníme (pridáme, uberieme) mäččeň v N. Pri ZdT a SkT sa najmenej jedna zmena musí urobiť v každom čiastkovom N. Písmeno „v“ sa môže používať ako mäččeň a naopak.

Príklady:

Mat – mať; sála – šaľa; stena – šteňa; oriešok – orie sok; paláce, štuka, žila – páľa cestu kazila; žalud', škebľa, horec – za ľudské blaho reč; kázeň ča/ká ženca (pílená); čaše strá/ca sestra (pílená); pod ústami naháčik – podustva míňa háčik; za budovami nula – žabu vdova minula.

MENŠENKA

Kompozičná hádanka s prvkami tvaroslovnej hádanky. Výsledok dostaneme, ak N podľa štandardných schém zmeníme pridaním PP znamenajúceho zmenšenie kvantity (rozmeru) niečoho alebo HO uvedenou nižšie v bode d) a e). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba. Zmena kvantity, resp. rozmeru vo forme zmenšenia môže vzniknúť týmito spôsobmi: pripojením PP, ktorého základom je podstatné meno a ktorý naznačuje zmenu kvantity (rozmeru) predmetu rozdelením na časti (napr. polovica, kus, časť, diel, tretina, zlomok), pripojením PP označujúcich zmenšenie (napr. málo, menej), slovtvornými predponami pred N (napr. mini-, polo-), využitím zdobnenín (napr. kameň – kamienok, kôň – koník), utvorením jednotného čísla z množného alebo použitím výrazov v N a vo výsledku, ktoré vyjadrujú zmenšenie kvantity (napr. armáda – pluk – čata – vojak, sneh – vločka), kombináciou uvedených spôsobov v ZdT.

Príklady:

Trieda – trie dýku sok; Zeus – diagram; stravec hrozna – ministra pec hrozná; askéta žiali – po láske túži Ali; stehy ladné – ste hladný?; jaky u brata Jakub ráta; máta celá rodina – má talent Eta; týždeň – ľaľa, sob otáľa; voliči mesta Nice – nanovo líčime stanice; esá, kel – minie sa mi nikel; Séma, stóry – na nose máš Estin Astor (zn. rúžu).

MIESTENKA

Kompozičná hádanka. Výsledok miestenky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme príslovky, príslovkové určenia miesta, prirodzené spojenia slov označujúce miesto ako odpoveď na otázku kde, odkiaľ, kade a kam (napr. ďalej, tu, tam, nadol, nikde, na zemi, sem a tam). Ako PP sa nemôžu použiť výrazy obsahujúce zemepisný názov. Ucelené a logické slovné spojenia s dvojnásobným určením miesta (napr. hore za lesom) sa pokladajú za povolené, t. j. za výnimku zo zákazu reťazenia PP.

Príklady:

Ara – Tamara; ráno – rán osem; štetka – Ind ešte tká; bas, kuma – básnik deku má; Inari, meter seminarista Demeter; mat má rodička – má tmavší Róm sveter od lčka; narval páchne, malva veterinár v Alpách nemal vatú; usí/najú husi (pílená); Tur/ka desí tur (pílená).

MNOŽENKA

Kompozičná hádanka s prvkami tvaroslovnej hádanky. Výsledok množenky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme PP znamenajúci zväčšenie kvantity (rozmeru) niečoho, alebo HO uvedenou ďalej v bodoch c) – e). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba. Zmena kvantity, resp. rozmeru vo forme zväčšenia, môže vzniknúť týmito spôsobmi:

použitím vhodného výrazu ako PP vyjadrujúceho množstvo väčšie, ako udáva N (napr. tri, sto, veľa, obe, tucet, stokrát, kopa, neúrekom, záplava), pričom za vhodný PP sa pokladá aj počet vyjadrený rímskou číslicou,

použitím predpony vyjadrujúcej zväčšenie kvantity pred N (napr. poly-, sú-),

utvorením množného čísla z N (napr. host' – hostia, lišta – lišty, pole – polia),

použitím hromadných pomenovaní (napr. jedľa – jedlina, vojak – čata – rota – pluk),

opakovaním N (napr. kat, únik – Katka tká tuniky),

kombináciou už uvedených spôsobov v ZdT.

Príklady:

Známe vak – z Námestova kov; láva – stoná sob kylavý; delo, oval – dielko Patrik ratoval; jedľa, žiak, čara – jedli náš koláč ary; Grék, veta – desia tigre civety; hudobník, somár – kape laso Mare; Ír zas tupí rov; nápor otca na porotcov.

MOCNENKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k jednotlivým N podľa štandardných schém pridáme PP vyjadrujúci v matematike umocňovanie (napr. na stú, na pí, na trinástu, na mínus piatu, na dvojtú, na nultú) alebo aj obdobný PP s jedným písmenom (napr. na m, na n, na e – nemožno použiť fonetické znenie názvu písmena, s výnimkou takých zaužívaných tvarov ako na entú, na ixtú).

Príklady:

Šírak – nás tuší Rak; raž, líca – nádražná ulica; rad zámkov – nahrádzam kov; mamka, mám kanastu; Eva nám inú spieva; Mela/na smelá (pílená).

Príklad chybné tvorby: peň – natri stupeň (použitie slovesnej predpony „na-“ v mocnenke je nekorektné pre etymologickú príbuznosť s predložkou „na“).

NEPRAVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak pred N (ako N vrátane slov v rozvitých výrazoch prichádzajú do úvahy len podstatné mená, prídavné mená a príslovky) pridáme ako PP predponu dodávajúcu slovám význam niečoho nepravého, falošného či napodobňovaného – spravidla predponu pa-. Popri nej možno použiť aj iný obdobný PP (napr. pseudo-, kvázi-).

Príklady:

Nika – panika; síra – pás Íra; saká pasáka; triko, čibuk – Patrik opáči buk; Nóra malá káva – panoráma lákavá; sako Leny – pasák opálený.

OBLOŽKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N (v ZT musí byť najmenej 3-písmenový, v ZdT je prípustné aj 2-písmenové slovo v N) z oboch strán pridáme písmeno. N možno obložiť aj zhlukom, t. j. skupinou rovnakých písmen, ale zhluky aspoň pri jednom N musia byť zrkadlovo symetrické. Ak je N viacdielny, obkladá sa každá jeho časť. N vo forme rozvitého výrazu sa obkladá ako celok alebo každé slovo osobitne. V jednej hádanke možno kombinovať obkladanie N písmenami aj zhlukmi.

Príklady:

Etudy – je tu dym; eternit – meter nite; nemehlo – tne me hloh; múr na myse – chmúrna myseľ; kokos ako kosť; hodinára

zhodí náraz; tep, los – oteplilo sa; arat, uzda – maratónu zdar!; šál, capi (chlapi, expr.) – skúša luk starca pirát (zhluková); hanili d/lháni lido (pílená).

OBMENKA

Mutačná hádanka. Jej N musí tvoriť rozvitý výraz (výrazy). Spoluhlásky N v obmenke zostávajú vo výsledku nezmenené a rovnako aj ich poradie. HO sa týka iba samohlások. Samohlásky sa ľubovoľne zamieňajú za iné samohlásky (iba zmena dĺžky samohlásky nestačí), vypúšťajú sa, vsúvajú alebo pridávajú. Zameniť alebo vypustiť sa musia všetky samohlásky N. Samohlásky alebo viac samohlások možno pridať (vsunúť) na ľubovoľné miesto N, teda aj pred alebo za N (aj keď tam predtým nebola nijaká samohláska). V prípade slovenských dvojhlások, ale aj „dvojhlások“ v prevzatých slovách cudzieho pôvodu (tradične pokladaných za cudzie), ako aj zhlukov viacerých samohlások sa pri zámene nesmie vo výsledku použiť nijaká z pôvodných samohlások. Platí to aj pre opačný postup, keď sa samohláska v N mení vo V na zhluok viacerých samohlások. Pri tejto riešiteľsky náročnej hádanke by sa mali dodržiavať zásady, ako je adekvátny opis námetu hádanky, zodpovedajúci slovosled podania N aj výsledku v textovom spracovaní, použitie ucelených a primerane známych slovných spojení. Výsledkom môže byť iba rozvitý výraz alebo veta.

Príklady:

Kuruc – kreácie; sokoly netopili sa – Skalnaté pleso; baraky v Amerike – búrkové mraky; láka lieska hada – lukulské hody; palina, aréna – Pole neorané; o pôde mýty, oper si deku – podmet a prísudok; stará minca, tréner – sto eur má na gitaru Nora; Napol Anto/n plentu (pílená).

OBNAŽKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak od N (musí byť najmenej 4-písmenový) z oboch strán odsunieme písmeno. N možno obnažiť aj odsunutím zhluokov, t. j. skupín rovnakých písmen, ale zhluoky aspoň pri jednom N musia byť zrkadlovo symetrické (odsúvanie zhluokov so zachovaním poradia písmen možno využiť pri niektorom N v ZdT a SkT). Ak je N viacdielny, obnažuje sa každá jeho časť. N vo forme rozvitého výrazu sa obnažuje ako celok alebo každé slovo osobitne. V jednej hádanke v ZdT a SkT možno kombinovať odsúvanie písmen a zhluokov.

Príklady:

Buzola – uzol; lesostep – eso ste; ubúda búd; dnes káčer neskáče; po čísle pýcha – oči slepých; chmúrna myseľ – múr na myse; straka, stóra – traktor; sokol, mlieko, praky, tovar – okolie Krakova; vták – brat tára; tango, Plickove diela, kordy – Anglicko vedie lord; baobab, pole kop – oblek (zhluková).

OBRATKA

Permutačná hádanka. Výsledok obratky dostaneme spätným čítaním ľubovoľnej časti N v dĺžke najmenej štyroch písmen (obracaná časť môže byť na začiatku, na konci alebo vo vnútri N). Súčasne obracaná časť nesmie predstavovať N celý (zvyšok N zostáva nezmenený). Ak sa N skladá z viacerých častí, spätné čítanie je povinné pri každej z nich, ale v takom prípade stačí, ak je podmienka minimálnej dĺžky štyroch spätne čítaných písmen splnená aspoň v prípade jedného N, pričom v ostatných N nesmie mať obracaná časť menej ako tri písmená. Ak má N formu rozvitého výrazu, možné je spätné čítanie vo všetkých slovách alebo iba v N ako celku, ale potom treba rovnako postupovať v prípadnom ďalšom rozvitom N.

Príklady:

Snímka Minska; Lučenec, pohan – nečul echo pán; mokašina, Maľše, Kréta – sako mi našla metérka; katedra, Vilas – Katar delí vás; katedrála, bas Imra, vín raj – Katar delami sa bráni vraj.

ODSUVKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak z N (musí byť najmenej 4-písmenový) odsunieme zľava alebo sprava písmeno. Pri ZdT odsunieme písmeno z každého čiastkového N (nemusí byť z tej istej strany slova). Ak je N vo forme rozvitého výrazu, môžeme odsunúť písmeno z každého slova alebo písmeno z N ako celku, ale potom treba rovnako postupovať aj pri ďalšom rozvitom N.

Príklady:

Sláva – láva; Ostrava – strava; zvieratká – Viera tká; otrasy trasy; sklad skla; Odra, kulak – Drakula; hora, tkáč, tok, roláda – horká čokoláda; náhrad/ná hra (pílená); blede/I Edo (pílená).

OHÝBAČKA

Tvaroslovná hádanka. N ohýbačky je vždy ucelený rozvitý výraz (výrazy) alebo viacslovná veta, kde sa každá súčasť N „ohne“ formou skloňovania, časovania alebo stupňovania (musia sa použiť aspoň dve z týchto HO), čím dostaneme výsledok. Gramatická väzba medzi slovami, ktoré sa po časovaní, skloňovaní alebo stupňovaní jednotlivých slov N

uplatnia vo výsledku, nemusí byť dodržaná.

Príklady:

Naďabím na lamu – Naďa bila ma; budem u nás – stenám; máme kar – maškary; nesiem listy Eve – nesmelí ste vy; mama chýbala na kare – má muchy bájkar; pri Odre Zuza doláme rárohu z Báčky – odrazu zdolá murár ohýbačku; zriem baňu z rúbane.

OPÄTOVAČKA

Kompozičná hádanka. Výsledok opätovačky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme ako PP slovo alebo prirodzené slovné spojenie vyjadrujúce opakovanie alebo dlhšie trvanie deja či stavu (napr. ešte, zas, znova, opäť, sto rás, ešte raz).

Príklady:

Terka – zásterka; Bari – za seba riešte; páva zaspáva; dom za sadom; tupí rov zástup írov; Pisa, Most – zaspí Sam ostopäť.

OPYTOVAČKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme opytovacie zámeno, slovo alebo prirodzené slovné spojenie vyjadrujúce otázku (napr. ako, či, kam, prečo, kedy, o kom, otázka). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba.

Príklady:

Ión – kamión; árie – oko Márie; vankúše tri – Očovanku šetri; lúč, okraje – lúčka mokrá je; sedan, zúženie – k Toryse Dana kozu ženie; papier a kopa pier; do maku doma kukám; na Ja/na jačím (pílená).

PÁDOVKA

Tvaroslovná hádanka. Výsledok pádovky dostaneme, ak N vyskloňujeme v jednotnom alebo množnom čísle a súčasne zmeníme tvar slova v N (preto napr. náhrada nominatívu za rovnako znejúci akuzatív nie je požadovanou zmenou). Pri skloňovaní N možno použiť aj predložky viažuce sa s adekvátnym pádom. Lokál musí byť s predložkou. Nesklonné podstatné meno možno použiť v N, len ak sa vo výsledku uplatní s predložkou (a naopak, ak je v N s predložkou). Hromadné podstatné mená sa nepoužívajú v množnom a pomnožné v jednotnom čísle. V pádovke možno využiť pílenie, ak skloňované podstatné meno, zámeno alebo prídavné meno zostane celé. V riešení treba uviesť N v takom páde a s takou predložkou, ako bol opísaný.

Príklady:

Cesto – cesta; ručiteľ – ručí teľa; žinka – dožinky; demokrati, víla – prídem o kratochvíle; pri skalách, lama, oje – med získala milá moja; po cite žia/ci túžia (pílená); nudou Sim/onu desím (pílená).

PERMUTOVKA

Permutačná hádanka. Je formou prešmyčky postupnej. Z prvého N podľa pravidiel prešmyčky získame medziprodukt – prvý čiastkový výsledok, ktorý súčasne tvorí N pre ďalšie „prešmyknutie“ písmen a získanie ďalšieho výsledku. Postup zopakujeme aspoň dva razy.

Príklady:

Oknár – konár – nárok – ránko – korán – Nóрка – orkán; korma – mokrá morka – komár má rok; nejem menej – Jemen; pravítko – trpákovi patrí kov – protivka; Otov hrniec – nehovor tic/ho v Cortine (pílená).

POCHYBOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme slovo alebo prirodzené slovné spojenie vyjadrujúce pochybovanie, váhanie, neistotu (napr. asi, snáď, vari, hádam, len aby, circa, cca, ca).

Príklady:

Val – valasi; Roma – tuš Imro má; tma – Lena byt má; pólo – poloha dám; čnelka malá – varič Nelka mala; starý hnát – stá rýh na tvári; tér vám teraz dávam; záha, val, manká – zahalená bývala sivá Rimanka; kupé, tok – kúp Ele nábytok; lak, lak, lak – láka siláka silák; La Paz, kosy – lapá Zvarík osy.

POLORÁČIK

Permutačná hádanka. Výsledok poloráčika dostaneme z N, ktorý musí byť najmenej trojdielny (ZdT alebo rozvitý výraz) tak, že sa jednotlivé časti náznaku čítajú striedavo normálnym alebo ráčikovým spôsobom. Zatiať možno ktorýmkoľvek z uvedených spôsobov.

Príklady:

Zákal, astra, topás, kana – láka zas trasa potkana; Tatranec, káva, lavór – cenár tatka varoval; korán, oval, kulisa, ytrium, vorvaň, noša, buket, Anka – nárokovala si luky tri u mňa v rovnošate Kubánka.

POLOVSUVKA

Permutačná hádanka. Jej základným východiskom je dvojdielny N. Výsledok dostaneme, ak do prvej časti N vsunieme začiatok (najmenej 2-písmenový) druhej časti N a jeho nevsunutý zvyšok sa pripojí na koniec výsledku. Polovsuvka má štruktúru $V = A1 B1 A2 B2$, príp. $A1 B1 A2 B2 C1 D1 C2 D2$ (kde A, B, C, D sú jednotlivé náznaky).

Príklady:

Hák Dána – hádanka; odliv, Važec – odvážlivec; dvere, stany – dve stareny; slonovina, vára – slová novinára; masť, medovina – máme dosť vína; osud lazára Helšana – osuhel padla za rána; čajník, ródeo, čaša, riša – čarodejník očarí šaša.

PORADOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme ako PP radovú číslovku, rímske číslo alebo slovo, či prirodzené spojenie slov označujúce poradie (napr. stý, prvý, II, CVI, entý). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba.

Príklady:

Bielko – stebielko; kóta – desí atak Ota; Dora dorastá; Ota clivota; Sáva sa valí; pes trénera – pestré nerasty; mám karé, siete – mamka, reostat nesiete?; dača, ploty – stáda často desia teploty; nebo, naja – skutočne neboli na javisku točne. Príklad chybné tvorby: Ili (rieka v Ázi) – civilisti („stí“ je označenie poradia iba pre životné podstatné mená mužského rodu v množnom čísle).

POSUNKA

Mutačná hádanka. Výsledok posunky dostaneme „posunutím“ N (musí byť najmenej 4-písmenový) napravo alebo naľavo tak, že z jednej jeho strany odoberieme písmeno a na druhej strane písmeno pridáme. V ZT sa musia odoberať a pridávať odlišné písmená (inak by išlo o presunku). V ZdT a SkT musíme HO posunky urobiť s každým čiastkovým N a v takom prípade platia dve výnimky – niektorý náznak môže byť aj 3-písmenový a písmená zapojené do posunu pri niektorom N môžu byť rovnaké. Ak je N vo forme rozvitého výrazu, možno ho posunúť ako celok alebo každé jeho slovo osobitne, a to ľubovoľným smerom.

Príklady:

Odkaz – bodka; lavína – Slavín; pančuchy – Anču chyť; odklad Ivo má – hod kladivom; Rakúsko, vanád – hra kúskovaná; okolík, raky – sokolí zrak; Estónci bdel, sedan – šestonedelie Dany; kmotor mal motor malý; sklad/y skla (pílená); vážen/á žena (pílená); ponára dievka náradie v kadi (slabiková).

PRAVEKOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak pred N (ako N prichádzajú do úvahy len podstatné mená, prídavné mená a príslovky) pridáme ako PP predponu pra- alebo iný obdobný PP s významom „veľmi starý“ (napr. praveký, z devónu). Tieto PP nemusia byť len pred N.

Príklady:

Linka – pralinka; kobra – prak obra; sklo prasklo; Sana, Visa – prasa napravi sa; cesta rýchla, mienka – prace starý chlap ramienka; večer padlo pravé čerpadlo.

PRENIKAČKA

Permutačná hádanka. Jej základným východiskom je dvojdielny N. Do prvej časti N „prenikneme“ druhou časťou N, t. j. po písmenách resp. skupinách písmen do nej vsúvame tak, aby poradie písmen v každej pôvodnej časti zostalo zachované. Druhá časť N môže byť obsiahnutá v prvej časti N bez zvyšku alebo jej zostávajúce písmená tvoria koniec výsledku. Prenikačka má štruktúru $V = A1 B1 A2 B2 A3$ alebo $V = A1 B1 A2 B2 A3 B3$, kde A, B sú jednotlivé náznaky.

Príklady:

Poľnica, had – pohľadnica; kosa, liek – kolieska; porta, tréner – portrét Nera; mantila, firmy – má Fín tri lamy; vinice –

tenista v tieni stanice; baran beží, kapor – bárka na pobreží; Šumava, klientka – škúlime na vtáka; diamanty v saku – dívam sa na Kúty.

PRESUNKA

Permutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak presunieme písmeno na ľubovoľné iné miesto N. V ZdT treba urobiť presun v každom čiastkovom N alebo (pri párnom počte čiastkových N) stačí urobiť jeden presun medzi dvomi susediacimi N. V námete ako celku takýto redukovaný presun nemožno kombinovať s normálnym.

Príklady:

Plesnivce – ples v Nice; Monteverdi, sená – montér vedie nás; svitá, nite – vítaní ste; opri sa o prsia; pustou pam/pou stúpam (pílená); rivali varili (slabiková); pór arata, magnólie, dláta – poráta ráno mág lietadlá (slabiková); praslička, stoka – praská stolička (slabiková); bohyně maté, seno – bosé nohy nemáte (slovná); pod arénou Aš – podarená šou (slovná).

PREŠMYČKA

Permutačná hádanka. Výsledok prešmyčky dostaneme prešmyknutím (prehodením poradia) písmen v N. N prešmyčky môže mať minimálnu dĺžku šesť a maximálnu 16 písmen. Za názvom hádanky možno (s ohľadom na riešiteľnosť) uviesť bližšie, čoho sa výsledok týka (napr. zemepis, film, medicína, šport, harmonická (hľadaný výsledok má istým spôsobom harmonizovať s N) alebo sa ako pomocná informácia uvedie počet písmen výsledku (napr. V = 15). Pokiaľ má prešmyčka dva, resp. viac N, je nevyhnutné vykonať HO, t. j. prešmyknutie písmen v každom N osobitne s nasledujúcim zlúčením do výsledku (pri viacerých N nemožno

„zosypať písmená do jedného koša“ a tak utvoriť výsledok).

Poznámka: V špeciálnych „prešmyčkových“ súťažiach, ak to dovoľujú propozície, sú možné (na spestrenie) čiastočné odchýlky od uvedených pravidiel prešmyčky, napr. povoliť pílenie v prešmyčke, mäkčeň používať ako písmeno V, resp. v (a naopak), alebo sa môže presúvať na iné písmená, ktoré sa s mäkčeňom môžu písať, povoliť, aby sa dĺžeň používal ako písmeno I resp. i (a naopak), príp. iné odchýlky. V takýchto prípadoch sa musia dodržať dĺžne v celom námete.

Príklady:

Oblaky – kobyľa; Torysa – otrasy; skalp, ažúra – alpská ruža; Iva stála vonku – visutá lanovka; lekár stene v noci – rekonvalescenti; neustriehol Helén sirotu; mapa Kanady – páka dynamo (slabiková); slimáky z hája – majáky zhasli (slabiková); Lehára ne/hrá Elena (pílená).

PRIDÁVAČKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N, resp. do N, pridáme (prisunieme, vsunieme) najmenej dve rovnaké písmená alebo skupiny písmen (zhluky). Ak sa N skladá z viacerých čiastkových N, treba uvedenú HO uplatniť pri každom z týchto N, alebo alternatívne tak, že sa pri každom N takáto HO uplatní s iným písmenom či zhlukom (druhá alternatíva sa môže využiť aj pri rozvitom N). Pri viacnásobnom N stačí, ak sa do čiastkového N pridá len jedno písmeno (zhluk), a to za predpokladu, že sú pridávané písmená (zhluky) rovnaké v celej hádanke.

Príklady:

Krk – korok; Spofavit – spor o favorit; rota, pusta – karotka a kapusta; E. A. Poe, tóry – éra prorektorky; Loire, ras, sen – loví v revíri asistent; ja o váhu dbám, Kaunas – jazzová hudba zmĺkla u nás; lúka pri astrách – luk a šíp šíria strach.

PRÍDAVNENKA

Tvaroslovná hádanka. Výsledok prídavnenky dostaneme, ak z N utvoríme prídavné meno. N môže byť podstatné meno, príslovka, sloveso alebo stupňovateľné prídavné meno a N je možné používať v rôznych tvaroch, nielen v základných. Prídavnenka sa smie píliť, ale iba tak, aby slovo N, s ktorým sa robí HO, zostalo celé.

Príklady:

Pechota – pec hotová; dobrá tretina – lep šiatre, Tina; divá trieda – nájdí v šiatri Eda; mak, členok – má kováč len kovy; jas, mólo – ja sním o love; noha, cena – nožnice nové; hundral Hun dravý; náhlím sa na hlivy.

PRÍSUNKA

Mutačná hádanka. Výsledok prísunky dostaneme, ak prisunieme písmeno k N, a to na jeho začiatok alebo koniec. Pri rozvitom N a ZdT túto HO urobíme s každým slovom N osobitne alebo s N ako celkom, pričom forma prisúvania (začiatok, koniec N) je ľubovoľná.

Príklady:

Moria – moriak; horká uhorka; rojko, rov – roj komárov; ostrie, rana, amok – zo striebra náramok; Orinoco, alizarín, Om – chorí nocovali za rínkom; meria/me riad (pílená); stvára pe/stvá raper (pílená); Odin, rovina, Avar, kuša, kaz, apel – hodinárovi nadáva Rakúšanka z kapely – hádanky (s tajničkou).

PRIVLASTŇOVAČKA

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém ako PP pridáme privlastňovacie zámeno (napr. môj, tvoj, svoj, náš, váš, jeho, jej, ich, ničí, dačí, niečí, čísi, voľací, hocičí, číkoľvek). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba.

Príklady:

Kal – kalich; líčka – je holička; zvierá – zvieram oje; tovar obalený – je hotová róba Leny; Lála dych lapá – našla lady chlapa; téma, tikety – na šate mávaš etikety.

PROTIVKA

Kombinovaná hádanka s prvkami kompozičnej hádanky. Spravidla je podobne ako zlúčenka bez PP, ale s antonymickým (protivkovým) vzťahom medzi N a výsledkom. Výsledok dostaneme, ak N vyjadríme jeho protikladom čiže antonymom (opozitom). Pri zmene N na výsledok sa môžu použiť aj pomocné slová, ako aj predpony (anti-, opak, protiva). Utvorené antonymum musí byť vo výsledku v rovnakom gramatickom tvare (páde, čase alebo čísle), ako bolo pôvodné slovo v N.

Príklady:

Nepozná noc Viedeň; stúpam k lesám; veľa miest – mal oko panic; jeseň suchá – kofa jarmok rada má; jasno, leto, zima, mrazy – Búr kazí malé tovary.

PRVKOVKA

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak N podľa štandardných schém zmeníme pridaním PP týkajúceho sa názvoslovia a skratiek chemických prvkov. PP môžu byť:

značky chemických prvkov a izotopov,
slovenské názvy chemických prvkov a izotopov,
latinské názvy chemických prvkov.

Príklady:

Reči – smrečina; mak, éra – má kaleráb Róm; kry, vale – ukrýva leva pník; kalan, rasa, kávy soka – lákala Nóra Saska vysoká; suchá tarica – nesú chatári capa; kúp tuje – osku pán ti montuje; dej, tesára nosník, mustry – neondejte sa ráno s nikým u strýca.

PYRAMÍDOVKA

Kombinovaná hádanka s mutáciou a permutáciou (s ubratím písmena a súčasne so zmenou poradia všetkých písmen – musia sa uplatniť súčasne obidve HO). Z prvého N hádanky uberieme jedno písmeno a zároveň zmeníme poradie zostávajúcich písmen (prešmykneme), čím dostaneme nové slovo alebo výraz (medziprodukt), ktoré sa stáva N pre ďalšiu identickú HO. Tento postup opakujeme najmenej raz, takže posledný takto získaný jednoslovný alebo rozvitý výraz (môže zahŕňať predchádzajúce medziprodukty) tvorí výsledok pyramídovky.

Príklady:

Vráska – krava – vrak; sviňa kus skuviňa – vikuňa; Dagmar má dar rada; žandárova oranžáda – ražná od ožrana; Ivica je viacej vajec; nesie brat nie staré taniere neteri; roláda šamana, malá rošáda, šál Adama (slabiková).

RÁČIK

Permutačná hádanka. Výsledok ráčika dostaneme spätným čítaním N po písmenách. Ak je náznak rozvitý alebo ak ide o viacdielny N v rámci ZdT, možno spätne čítať každé slovo osobitne alebo celý N ako celok.

Príklady:

Rároh – horár; korieňok – kone Írok; sedí Kamil – ide slimák; čerpá vodu bej – je budova preč; Manet, šíp – píšete nám; Kubo lká, madison – nosí dáma klobúk; Čína, senát, sen – nestane sa nič; na stole mak, Labe – kamelot sa nebál; Ema, mot/to máme (pílená).

RÁČIK STREDOVÝ

Permutačná hádanka. Jej náznaková časť tvorí začiatok hádanky, ten sa končí stredovým písmenom a od neho sa pokračuje spätným (ráčikovým) čítaním písmen tvoriacich začiatok hádanky (výsledok pri čítaní spredu aj zozadu má ten istý zmysel). Stredové písmeno nesmie zostať izolované, ale musí byť súčasťou niektorého slova výsledku.

RÁČIK SKUPINOVÝ. HO charakteristická pre RÁČIK STREDOVÝ sa opakuje v skupinách písmen nasledujúcich po sebe najmenej dva razy, spravidla s využitím pílenia slov. Skupiny písmen samy osebe nemusia mať zmysel – ten získavajú až po ich vzájomnom spojení do uceleného výrazu alebo vety.

Príklady:

Korok; morka za krom; žold odlož; osoba naboso; lodivodov idol; nájde med Ján; rýpeme zo zeme pýr; na rabína gáni baran; má diery syr eidam?; bor halí v Arade bedára Vila hrob.

RÁMCOVKA

Obrazcová hádanka s neúplnou krížovou väzbou slov. Jej riešením musí byť súvislý a ucelený text vo forme vety alebo rozvitého výrazu, ktorý dostaneme postupným vpísaním slov do 2 (3) vodorovných a 2 (3) zvislých „líšt“ vo forme mriežky (#). Koniec slov musí korešpondovať s koncom líšty, a preto pílenie nie je povolené.

Príklady:

Pilot neraz tiket podal; nechal rabín ženám balík; od nás Zdena odíde rázne; zmanipuloval málovravného ornitológa Peloponézan (slabiková).

RÉBUS

Kombinovaná hádanka. Jej výsledok dostaneme rozličným čítaním prvkov a grafických znakov N nasledujúcimi spôsobmi: normálnym fonetickým čítaním písmen a znakov (napr. dé, zet, písmeno V, alfa, trojka, plus, ku, čiarka, zlomok), vyjadrením polohy, tvaru, veľkosti prvkov N (napr. veľké, malé, ležaté, tučné), vyjadrením vzájomných vzťahov alebo polohy medzi jednotlivými prvkami (napr. pár, za, zľava, medzi, pod, spolu a i.). Rébus sa podáva ako nápisová hádanka, ale môže byť spracovaný aj v texte alebo ako kreslená hádanka. V rébusoch sa môžu používať aj písmenové značky (napr. € = euro, M = mega, m = mili), značky v spojení s číselnými hodnotami (napr. °C), čísla a matematické znaky (napr. + / - / x = plus / mínus / krát a pod.) a rímske čísla.

Príklady:

Deň – príde jeseň (pri Dé je s E Ň) ; tak – kapota (ká po ta); CII – stopári (sto, pár I); kopáči – Lenko páči sa mi (len kopáči sami); slama – pohroma desila ma (pohromade s i lama); mama, mama, mama, mama – pošty Ríma (po štyri ma); Janko – Japonsko (JA, po N s K O); p = d – pero v násade (pé rovná sa dé); ara stá/le narastá (pílený).

REŤAZOVKA

Permutačná hádanka. Slová reťazovky tvoria uzavretý reťazec, v ktorom slabika (zhluk) na konci prvého slova tvorí prvú slabiku (zhluk) nasledujúceho slova. Táto HO sa využije najmenej dvakrát. Posledné slovo sa musí končiť takou slabikou (zhlukom), akou sa začína prvé slovo, aby bol reťazec úplný. Do reťazca sa spájajú všetky písmená použitých slov, ale môže sa využiť aj alternatívny postup, pri ktorom stredné písmená či zhluky v jednotlivých slovách nie sú do reťazca zapojené. V takom prípade musia nezapojené písmená po ich zlúčení vytvoriť samostatné slovo (výraz) a je tajničkou hádanky (v opise to treba primerane naznačiť).

Príklady:

Laso – sokol – kolba – basa – Sala; slovo – voda – daman – manká – káma – maslo; masku skúma mama; Tomáš má šidlá i dláto; otáznik, niklák, akolády, lady motá – zlom (s tajničkou).

RODOVKA

Tvaroslovná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak N dáme do iného rodu, príp. zmenu rodu označíme inak (napr. maskulínium, neutrum). Súčasne je nevyhnutné dodržať, aby získané slovo bolo utvorené gramaticky správne, resp. logicky, a tak sa uplatnilo v rámci výsledku. Hádanku možno píliť, ale tak, aby slovo, s ktorým sa robí HO, zostalo celé.

Príklady:

Kalvín – kal vínka; odraný samček – od rána sa mi čká; elévka – neutrú model Evky; škrieka tukan – škrie Katu kanka; traja emiri – triem Írky.

ROHÁČIK

Obrazcová hádanka s úplnou krížovou väzbou. Jej výsledkom je súvislý text, ktorý sa po rozpísaní do obrazca roháčika (najmenej štyri riadky a stĺpce) môže čítať vodorovne aj zvisle. Koniec riadka či stĺpca nemusí korešpondovať s koncom slova, čiže možno využiť pílenie, čo sa nemusí osobitne označovať pri názve hádanky. Prípadné otočenie obrazca roháčika treba s ohľadom na riešiteľnosť označiť.

Príklady:

Jelše píliš; moria oči kritika, zháňa koňa sváko (slabikový); nemá Dana má doma damana (slabikový); pre let reve Peter (pílený, otočený)

ROZKAZKA

Tvaroslovná hádanka. V N musí byť aspoň jedno sloveso samostatne (môže byť v ľubovoľnom tvare) alebo ako súčasť rozvitého výrazu. Výsledok dostaneme, ak sloveso v N dáme do imperatívu (pri dodržaní slovesného vidu). K imperatívu sa môže pridať aj náležité osobné zámeno. Pri uplatnení imperatívu vo vete alebo rozvitom výraze treba dodržať príslušnú gramatickú väzbu medzi slovami. V rozkazke možno využiť pílenie, ak sloveso zúčastnené na HO zostane celé.

Príklady:

Uhnúť sa – Uh, Nisa; o vosku píšem – ovos kúpiš; zastoknúť, číhať – zas tok ničí háj; rozkazať, neprosiť, odniesť – Rózka žne proso dnes; našijem, norím, istím – naši tenoristi; kváriť, topiť, rosiť – kvarteto prosté; nesiem, lemy šiť – nesmelé myši; máča E/ma čaje (pílená); nesieme d/nes med (pílená).

SMEROVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok smerovky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme príslovky a prirodzené spojenia slov označujúce smer ako odpoveď na otázku odkiaľ, kade a kam (napr. zľava, ďalej, na juh). Ako PP sa nemôžu používať výrazy obsahujúce zemepisný názov. Ucelené a logické slovné spojenia s dvojnásobným určením miesta (napr. zdola nahor) sa pokladajú za povolené, t. j. za výnimku zo zákazu reťazenia PP.

Príklady:

Tenzia – zdolaná Hortenzia; je dáma sama – jed a masa mazľavá, váš iPod – v Aši podnikám; vytie, kiná – vytiekol mok Osokina (literárna postava).

SKRÝVAČKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak z obidvoch strán N (môže sa čítať aj obrátene, ako ráčik) odsunieme ľubovoľný zhluk písmen (prípadne jedno písmeno a zhluk), pričom platí pravidlo, že výsledok musí byť obsiahnutý vo všetkých častiach N a počet písmen výsledku nemôže byť menší ako počet odobratých písmen. V staršej forme skrývačky je výsledok utajený (skrytý) vo vete či v básničke, ktorá prakticky vcelku tvorí N skrývačky. Obyčajne ide o nejaké slovo alebo rozvítý výraz z istého odboru, ale takýchto utajených výrazov môže byť aj viac. Slovo, ktoré tvorí výsledok skrývačky, môže byť v texte ukryté aj obrátene.

Príklady:

Množenka – nože; pás trávy – astra; jarabica – Arabi; jadro z dyne – drozdy; tmavá muška – Šumava; filodendron – lode NDR; počkáme dve dietky – očka medvedie; ženy Sasi dorantali – narodí sa syn; zosobášená osoba; bzdochy na lipe zdochýnali.

SPOJKOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok spojkovky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme gramatické spojky (napr. a, ale, alebo, by, že) alebo ich prirodzené spojenia (napr. aj keby, čo ak).

Príklady:

Neva – Ženeva; kára pre tokára; maléry, naje – malé ryby žena je; suma, riavy – sú malé dva žeriavy; cúvnu cisári – nechcú vnuci sári; orech, lad – doky more chladí; Úpa st/úpa stále (pílená).

STRIEDAČKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme zo slov N (musí byť najmenej dvojdielny) tak, že sa k jednotlivým častiam z obidvoch strán prisunie jedno písmeno, pričom písmeno medzi dvomi N je pre obidve slová spoločné. Štruktúra striedačky je xAxBx, xAxBxCx.

Príklady:

Verpánok, káva – zver pán okukával; orkán, rips – mor kántri psy; tri áre – striháreň; pravá ruka, Alnagon – opravár ukázal na gong; ôk zopár, náhľad metéra – dôkaz Oparina hľadáme teraz; dom riadne Edo meria dnes.

SÚHLASKA

Kompozičná hádanka. Výsledok súhlasky dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme slovo alebo bežnú skupinu slov znamenajúcich súhlas (napr. áno, ba, tak, fakt, isto–iste, určite, nie inak).

Príklady:

Rany – barany; čaj – bača Jano; bič, kasa, laso – babička sa bála soba; víťaz, cíp, rám, vak – baví ťa za noci panoráma Novák; hrana, sépia – hrá na base piatak; ranč, hate – baranča nohaté; syn kopaničiara – synkopa ničí Araba; malý tkáč má lýtka čisté; nenormál/ne Nór má lano (pílená).

SÚZVUČKA

Mutačná hádanka zakladajúca sa na fonetike. Jej N a výsledok znejú v zásade rovnako (v podstate je zachovaný ich

zvukový obraz), ale rovnako sa nepíšu. Dodržanie kvantity hlások (dĺžňov) je nevyhnutné. Ak sa v hádanke vyskytnú cudzojazyčné slová, treba ich vo výslovnosti použiť tak, ako sa vyslovujú v príslušnom jazyku (ide najmä o vlastné mená osôb, zemepisné názvy, ustálené slovné spojenia a pod.). V prípade ZdT musí rozdiel medzi písanou a vyslovovanou verziou v porovnaní s výsledkom vykazovať každý N, pričom možno každý čiastkový N čítať osobitne alebo celý N spolu, a to s náležitým spodobovaním medzi jednotlivými čiastkovými N navzájom.

Príklady:

List – Liszt; zvädla palma – zved lapal ma; Gävle (švédske mesto), Secretin (francúzsky stolný tenista) – je v lese kretén; z mesta Ríma tri káry – sme starí matrikári; z lowy delo, pizze – zajo videl opice.

ŠÍRENKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme z N tak, že v rámci jednotlivých častí N použijeme HO prísunky a vsuvky. Obidve HO sa musia použiť aspoň raz, pričom začať možno ktoroukoľvek z nich.

Príklady:

Kalika, Kaliská, skaliská; kália, kalina, skalina; port, porta, porota.

ŠTVORCOVKA

Obrazcová hádanka s úplnou krížovou väzbou. Jej výsledkom býva súvislý text, ktorý sa po rozpísaní do obrazca, štvorca (najmenej štyri riadky a stĺpce), môže čítať vodorovne aj zvisle. Koniec riadka či stĺpca nemusí korešpondovať s koncom slova, čiže možno využiť pílenie.

Príklady:

Dnes Eman nemá sane; okop kope opäť Peťo; Kamila mimika lákala (slabiková); sklamala mamina lanára (slabiková); schová deva verná denáre (slabiková).

TÓNOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok tónovky dostaneme, ak N zmeníme podľa štandardných schém pridaním PP týkajúceho sa názvoslovia a skratiek z hudobnej terminológie v rozsahu nasledujúcich tematických okruhov. PP môžu byť:

značky a názvy tónov a nôt (napr. c, d, e, f, ais, asas, fis, hisis), ako aj fonetické znenie značiek (cé, dé, é, ef, gé, á, há, bé), solmizačné slabiky (do, re, mi, fa, sol, la, si) a slabika ut (pôvodne prvá solmizačná slabika, nahradená neskôr slabikou do),

označenie hudobných stupníc a akordov (napr. D dur, cis mol) alebo ich varianty (v E dure, v A mole).

Príklady:

Kant – diskant; kult – fakulta; klen – fakle nes; mal otrúb málo trubadúr; rieka, lieska – utrie kálie skaut; haravara, trezor, viečka – dohára v Arade sestre Zore sviečka.

TVAROVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme prídavné meno alebo prirodzené spojenie slov vyjadrujúce určitý tvar (napr. oválny, šištý kónický, ako sud), charakter povrchu (napr. hladký, drapľavý), príp. iné obdobné charakteristiky (napr. tupý, hrubý). Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba.

Príklady:

Cer – ceruzky; kopija – tu pako pija; klady – oblek lady; trik – tri kostry; ohláška – tvaroh Lašky; lipne – tu čneli pne; sklá – os treskla; barak – Bára kufor má; Líza, bal – hru balí z Atén šibal; dyňu chci, Tibor – obludy ňuch cíti bor.

ÚŽENKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme z N tak, že sa v rámci častí N uplatní HO odsuvky a výpustky. Obidve HO sa musia použiť najmenej raz, pričom začať možno ktoroukoľvek z nich.

Príklady:

Valašky, vlašky, vlaky, laky; špirák, širák, Irak, rak.

VENOVANKA

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme ako PP osobné, neurčité a záporové zámená v datíve vyjadrujúce venovanie (napr. nám, mi, ti, nikomu, komusi, komukoľvek, jej), prípadne viac zámen spojených spojkou (napr. nám i vám).

Príklady:

Psycho – psy chovám; sadivá – Tisa divá; užovky – na mužov kývam; skúma miskú mati; vydra, hune – vydraté behúne;

pole, háj zelený – po lese behajte bez Eleny; pole, kade, lama – polemika desila mamu; znachora ma/zná chorá mati (pílená).

VLNKOVKA

Kombinovaná hádanka založená na princípe postupnej tvorby. S N sa postupne striedavo uplatnia HO podľa pravidiel lavínovky a pyramídky, pričom sa ako prvá môže použiť ktorákoľvek z nich.

Príklady:

Klobásy, oblaky, balkóny; na kel páni napálení menia plán; slepota, paleta, polenta, Neapol, Laponec; obleky nové – neobvyklé ebenové kly.

VLOŽKOVKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme zo slov N, ktorý musí byť najmenej dvojdielny tak, že medzi slová N vložíme jedno písmeno. Štruktúra vložkovky je $AxB, AxBxC$.

Príklady:

Op, kance – opekance; vrak, skutok – v Rakúsku tok; kúri Zita – kuriozita; hrada, ido, strach – hrá David Oistrach; osi, osy, osi, val – osivo syn osieval; zrie kacír kindžal – zriedka cirok Ind žal; popol Eva popolieva; na liste repy našli ste črepy.

VSUVKA

Mutačná hádanka. Výsledok vsuvky dostaneme, ak do N vsunieme písmeno. Ak je N rozvitý výraz, môžeme vsunúť písmeno do každého slova alebo do N ako celku.

Príklady:

Kolín – kaolín; oska – osika; kurzíva – Kurd zíva; zátoka, pianá – zlato kapitána; kufor, duše, lom – ku fjordu šiel som; protéza, hračky – prosté Záhoráčky; neor lán, somár, Alsan – New Orleansom táral sa Swan; supa ne/sú panie (pílená); rieka be/rie káble (pílená); vyskočí vysoko či/lška lyska (pílená, postupná).

VSUVKA SLOVNÁ

Permutačná hádanka. Jej základným východiskom je dvojdielny N (ZdT alebo rozvitý výraz). Výsledok dostaneme, ak do prvej časti N vsunieme ako celok jeho druhú časť. Vyjadrenie štruktúry (kde A, B sú náznaky) je $A, B - A1BA2$. V ZdT je vsúvanie rovnako dané poradím čiastkových N – do prvého N vsunieme druhý, do tretieho N štvrtý atď., čím dostaneme výsledok. Štruktúra hádanky je $A, B, C, D - A1BA2C1DC2$. Ak je N troj- alebo viacdielny, možno HO vykonať aj ďalšími dvomi spôsobmi (formami):

Výsledok dostaneme, ak do prvej časti N vsunieme jeho druhú časť a do takto utvoreného medziproduktu vsunieme tretiu časť N (tzv. lievik). Štruktúra je $A, B, C - A1B1CB2A2$.

Výsledok dostaneme, ak do prvej časti N vsunieme jeho druhú aj tretiu časť, pričom tieto vsúvané časti musia byť od seba oddelené aspoň jedným písmenom prvého N (predtým mal tento variant názov PRENIKAČKA SLOVNÁ). Vyjadrenie štruktúry je $A, B, C - A1BA2CA3$.

Príklady:

Idea, semester – ide sem Estera; Oona, kozák – oko zákona; srvátka, bachor – Srb a Chorvátko: mak, lýra – malý rak; bane – často bača stone; mapa Lučenca, monarcha – mamonár chápal učenca; malé oči, pár dní, vény, sklo – má leopard ničivé sklony; patia, satirici, Riva – pasát Íri vari cítia (lievik); Nana, likér, éter, laminát – naletela mi na trik Erna (lievik); obratka, tinama, slama, veslári, niva – o Bratislave snívala Rimana matka (lievik); mašľa, amín, trúd – mamina štrúdlá; poleno, Pisa, sója – popísal eso Jano; krehká mušľa, avali – krém ušľahá Valika; Taury (pohorie v Rakúsku) – Rochus ten má trochu saténu Mary.

VYLUČOVAČKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak z N vylúčime všetky rovnaké písmená alebo všetky rovnaké skupiny písmen (zhluky). Obdobne postupujeme aj v prípade ZdT, ale v nej možno použiť aj alternatívny postup: z rozličných častí náznaku vylúčiť rôzne písmená (zhluky). Ak sa z viacnásobného N vylučujú rovnaké písmená (zhluky), možno v niektorom N vylúčiť len jedno takéto písmeno (zhluk).

Príklady:

Korok – krk; kroky – Roy; voda v Odre – áre; kavka, alka – vlk; kloktadlá, krik, sasanka – koktá Darinka; baobaby, čabajka planá – obyčaj kaplána; bas, aras, Lola má čas – barlolámač; step, Lesbos, Slovinsko – teplé bolo vínko; spústa slamy púta lamy; motýľa motyka ľaká.

VÝMENKA

Permutačná hádanka. Výsledok výmenky dostaneme, ak si v N dve nesusediace písmená navzájom vymenia miesto. V ZdT treba urobiť výmenu v každom čiastkovom N alebo (pri párnom počte čiastkových N) stačí urobiť jednu výmenu medzi dvomi susediacimi N. V námete ako celku (ak sú N tri, resp. viaceré) nemožno takúto redukovanú výmenu kombinovať s normálnou.

Príklady:

Niva – vina; drierka – dvierka; riečny kal – čierny lak; pevná deka – pekná deva; mena, bál, obáločka – nemalá bola bočka; kosa, sok ochabol – sok ako socha bol; urážka – nemo ukáž rameno; čokoláda do koláča; kosa, pena – kopa sena; neklam/me klan (pílená); polohu praku chlap mení – holopupkár upláchne mi.

VÝPUSTKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak zvnútra N vypustíme jedno písmeno. Ak je N rozvitý, môžeme vypustiť písmeno z každého slova alebo z N ako celku. Ak je v hádanke viac rozvitých čiastkových N, pri všetkých treba postupovať rovnako.

Príklady:

Kaolín – Kolín; smršť – smrť; poplužie – pop luže; záprahy z Prahy; čiperná kavka – čierna káva; vlak, oblak – vlkolak; svetlo, vlas, Tirana – svetová strana; platan, anóda, čajka – pat Ánanda čaká – loj (s tajničkou); smelo v lpli sme lovili; nehles/ne les (pílená); raz nem/rzнем (pílená); prach ne/páchne.

Príklad chybné tvorby: našla jed žena, stoka – naša jedenástka (nesystematické vypúšťanie – správne vypúšťanie: buď z každého N iba raz, alebo potom z každého slova). -

VÝPUSTKA SLOVNÁ

Permutačná hádanka. N je viacdielny a tvorí ho ucelený rozvitý výraz alebo veta. Výsledok dostaneme, ak z N vypustíme skupinu písmen, ktorá tvorí slovo. Toto slovo súčasne predstavuje časť výsledku, ktorý je dvojdielny a ďalšiu časť výsledku tvorí slovo (rozvitý výraz) utvorený zo zostávajúcich písmen po vypustení slova. Prvá časť výsledku môže vytvoriť rozvitý výraz s N alebo rozvitý výraz môžu utvoriť prvá a druhá časť výsledku.

Príklady:

Záhľadná štvorka – had náš, zátvorka; slová hany – váha, slony; múdre voly – drevo, muly; mokré sály – malý okres; pátra mentor už i po ruži – atrament; pokora, oko, spolupáchatelia po lupách, tkala mama, lama, lovíte rada, tera – prasa teliatka málo vída.

VYSÚVAČKA

Permutačná hádanka. N je viacdielny a predstavuje ucelený rozvitý výraz. Výsledok vysúvačky dostaneme, ak (postupmi, ktoré prakticky predstavujú opak polovsuvky alebo prenikačky) z N vysunieme po čiastkach písmená alebo zhluky, a tieto po zlúčení predstavujú jednu z častí výsledku, ktorý je dvojdielny – ďalšiu časť výsledku tvorí slovo (rozvitý výraz) utvorený zo zostávajúcich písmen po vykonaní HO vysúvania, pričom obe časti výsledku môžu splynúť i do uceleného rozvitého výrazu. Platí pravidlo, že HO vysúvania sa nesmie týkať prvého písmena prvého N.

Príklady:

Bobra znak – brána – bozk; do obra skalú hod' – Ob a Uh – dórska loď; vidno tvoje moky dvojmo – vinotéky; poprace chalan Pacha porcelán; tu pichala ihla tupca; pozrú si tyčky ozruty psíčky.

YPSILONOVKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak v N zameníme najmenej jeden ypsilon na mäkké i alebo naopak. Pri ZdT a SkT sa najmenej jedna zmena musí uskutočniť v každom čiastkovom N.

Príklady:

Rím – rým; Kristína kry stína; sinka synka; koliba čarovná – koly bača rovná; staršia lysina – star šiali syna; zákopy – jamy za kopijami; trampoty, sny – trám potisni; Grygar, ibis kríva – Griga ryby skrýva; rys tu/ristu (pílená).

ZÁHADNÝ NÁPIS

Mutačná hádanka. Výsledok v tejto hádanke dostaneme tak, že v náznaku vykonáme najmenej dve rozličné HO z nasledujúceho zoznamu:

zámena:

písmena na základe znelostného spodobovania,
písmen odlišujúcich sa diakritickými znamienkami, aj cudzími,
podobných písmen slovenskej a cudzej abecedy (ç=ć=c; l=ł=l'),

písmen na fonetickom základe (c=ts=ds=dz; č=tš=dž; x=ks=gz; q=kv; ô=uo),
písmen i=y=j, o=0 (nula),
zjednodušenie skupín rovnakých písmen, resp. rozpisovanie jednotlivých písmen na skupiny dvoch alebo viacerých písmen,
kombináciou zmien a) a b), čo je dvojetapový krok umožňujúci v prvej etape zjednodušiť či rozpísať jedno písmeno a v druhej etape ho nahradiť niektorým z možných znakov, napr. vu
→ vv → f; ia → iia → ija (yja); y → yyy → yji,
fonetický prepis cudzích slov s uplatnením pravidiel príslušného jazyka, resp. napodobením jeho výslovnosti (c=k; ö=oe=e; ú=ue=i=y; príp. latinské ti=ci),
spätné čítanie náznaku, alebo jeho častí.
Písmená v spomenutých skupinách, rovnako ako zložky (označenie hlások ch, dz, dž) a dvojhĺasky možno rozdeliť na samostatné písmená (ch=c+h, ia=i+a), rovnako možný je aj opačný postup – z oddelených písmen (na hranici rôznych slov) zostaviť jedno (c+h=ch, i+a=ia)
Príklady záhadných nápisov:
Pauza – bav sa; súper – rébus; zadná šatňa; údime v dyme; gondola malička – kôň dolámal lcka; Sasi – bane zasypané; budzogáne, búda – púť soka nepúta; už zas nepiješ, Neckář, lakota – úžasné piesne Karla Gotta; lev, cíbik – veľký býk; výry, sovy a hadiar – Íri vraj ťahajú voz; hovädo malé na/chová doma Lena (pílený).

ZÁMENKA

Mutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak písmeno v N nahradíme iným písmenom. V zámenke je možná i viacmiestna zámena toho istého písmena v N, ale v takom prípade sa musia v danom slove zmeniť všetky rovnaké písmená na iné rovnaké písmená (tu sa nerozlišuje, či ide o krátku alebo dlhú hlásku). Používať možno aj hybridnú tvorbu – kombináciu viacmiestnej zámenky s jednoduchou.

Variantom je ZÁMENKA POSTUPNÁ – postup je ako pri štandardnej zámenke, s tým rozdielom, že výsledok prvej zámenky je súčasne N ďalšej zámenky. Takýchto HO môžeme urobiť za sebou niekoľko (pokiaľ sa postupne zamenia všetky písmená N vzniká DARVINOVKA – pozri vyššie).

Príklady:

Sinka – srnka; machule – marhule; obilie obelie; naša kaša; diplomatky – dielo matky; ryba, váha, levica – Rysavá jalovica; Sioux, antipód, okále – silu xantipa dokáže; Mata Hari, matamata – mátoha Rimana máta; saláma, jojo – sólo moje je; Navarra, býky – never Rebeke; vodovod, lemeš – vidí vidly myš; Volvo, vorvaň, Até – bol bobor baňatý (hybridná); neutaje/né údaje (pílená); váha dra/vá hydra (pílená); nadol padol Pavol (postupná); kry za/kryla kryha (postupná, pílená).

ZÁMENKA SLOVNÁ

Permutačná hádanka. Výsledok zámenky slovnej dostaneme, ak v N zameníme skupinu písmen tvoriacu slovo za iné slovo. Je vhodné, ak slová zúčastnené pri vzájomnej zámene istým spôsobom harmonizujú (napr. sú tematicky príbuzné), príp. sú v opise hádanky naznačené.

Príklady zámeniek slovných:

Piáno – pínie; mama lagana – mám okná; sklamaní skokani; kufor Terky kúpia Nórkky; zláka rasa z lazú bača; lesa mecenáša – len oska je naša.

ZÁMENOVKA

Kompozičná hádanka. Výsledok dostaneme, ak k N podľa štandardných schém pridáme ľubovoľné zámeno. Medzi N a PP sa vyžaduje gramatická väzba a tiež primeraná zmysluplnosť, resp. harmónia slovnej väzby.

Príklady:

Šálka – šál kata; lovec – jalovec; mýtina, čielko – tamtamy ti natočí Elko; Porýnie, sólo – topory niesol Oto; pole, ketón, škála – topole tenké Tóno náš kála; sám kle/sám k lesám (pílená); xylit, éra – ónyxy literáta.

ZÁPOROVKA

Kompozičná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak podľa štandardných schém pridáme k N slovo, výraz alebo prirodzené spojenia slov vyjadrujúce zápor (napr. nie, ni, ani, ani náhodou, ani za svet, nikdy, vylúčené, ani nápad). K N možno (ale iba pred N) pridať aj záporovú predponu ne-, ni- alebo a- za predpokladu, že v rámci výsledku stratí záporný zmysel.

Príklady:

Kel – nikel; vesta – nevesta; básne – bas nestora znie; ples, vec – plesnivec; koňak, veže, muž – koňa k nive ženiem už; malík, huk, hrot – mali knihu kníh rotní; siete, state, sto viliek – nesie tenista tenistovi liek; supa nesú panie; val pách/ne

v Alpách (pílená).

ZDVOJENKA

Permutačná hádanka. Výsledok dostaneme, ak minimálne zdvojíme všetky permutačné prvky námetu. Permutačným prvkom je písmeno, zhuk písmen alebo ich kombinácia.

Príklady:

Bar – barbar; basa – baba Sasa; má sa mama Sasa; matka – má mat Katka; Tula tuláka lálkala; vodovod obráti nám brat inam.

ZHODOVKA

Mutačná hádanka. V nej sa N – okrem medzislovných medzier – zhoduje s výsledkom a môže sa aj rovnako vyslovovať.

Príklady:

Vari Eva varieva; pani kára panikára; povi Edka – poviedka; obe devy – obed Evy, nadanie – lov na danielov; kamže dám kamže dám?; lipka, véba, hnoje – lipkavé bahno je.

ZLÚČENKA

Kompozičná hádanka, ale bez pridávania PP. N je viacdielny. Výsledok zlúčenky dostaneme, ak zlúčime časti N.

Príklady:

Jastrab, anta – jas trabanta; hra, chrastie – hrach rastie; nôž, kalíšky – nôžka líšky; pór, tretry, bárky – portrét rybárky; kupé, lev, lev, oči – kúpele v Levoči; obar – Lach o barlách; boj, Lermontov, alkazár – bojler montoval kazár.

ZNAMIENKOVKA

Mutačná hádanka. Jej výsledok dostaneme, ak v N zmeníme diakritické znamienka nad písmenami (najmenej dve odlišného druhu). Výsledok sa od náznu odlišuje pridaním alebo ubratím dĺžňa, mäkčeňa, vokáňa, dvoch bodiek nad ä (alebo nad inými písmenami z iných jazykov), krúžku nad českým ů. V ZdT sa aspoň jedna z uvedených zmien musí urobiť v každom N, pričom stačí, ak sa zmení o s vokáňom alebo a s dvoma bodkami nad ä, krúžkom nad ů a pod., pri zmene aspoň jedného z nich.

Príklady:

Vázička – väz lčka; Miro, soľ mi rôsol; škôlkari, bubáci – skoľ karibu, báči; kôň, cisár, ocík – končí sa rôčik; vôl, nôž, vôňa ruží v Aši – voľno zvonár užíva si.

ZVRATKA

Permutačná hádanka. Výsledok dostaneme spätným čítaním N po slabikách. Ak je náznu rozvitý alebo ak ide o viacdielny N v rámci ZdT, možno spätne čítať každé slova osobitne (ak má aspoň dve slabiky) alebo sa spätne číta náznu ako celok.

Príklady:

Stihomam – mám hostí; Elbrus – Brusel; drevo v Odre; nabádala Lada bána; Sasi, hlava plaza – záplava hlási sa; marabu barbara – búram Araba bar; dekan, berla – kandeláber; píľku ta/ta kúpil (pílená); sklone/né sklo (pílená).

ZVRATKA STREDOVÁ

Permutačná hádanka, V nej N a výsledok prakticky splývajú. Náznaková časť tvorí začiatok hádanky končiaci sa stredovou slabikou a od nej sa pokračuje spätným (ráčikovým) čítaním slabík tvoriacich začiatok hádanky. Výsledok pri čítaní spredu aj zozadu má ten istý zmysel. Stredová slabika nesmie zostať izolovaná, ale musí byť súčasťou niektorého slova výsledného riešenia.

Príklady:

Výjavy; lamela; misa s mäсами; belasá Labe; kynož stonožky; za kone vbehne koza; zakopne ozaj o pne koza?; nesie Dora výra do siene; nekopali Filipa kone; jeduje sa chasa (skupinová); nápadná paripa (skupinová); zmizla zmija z hája (skupinová); znáša šaša známa firma (skupinová).